

7.1 מבוא

מכשיר החילוט הוא אחד האמצעים המרכזיים במאבק בתופעת הלבנת ההון בכל המדינות השותפות למאבק זה. מטרתו של החילוט לאיין את מה שמהווה, ברוב המקרים, את המניע העיקרי לביצוע העבירה – השגת רווח כספי, ולוודא כי חוטא לא יצא נשכר¹⁸⁹. מטרת השימוש במכשיר החילוט, היא להלחם באופן ישיר בעבירות הלבנת ההון, ובאופן עקיף בעבירות הקלאסיות, אשר עבירות הלבנת ההון נועדו להסתירן.

נושא החילוט הוסדר בישראל בעבר בעיקר בפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחפיז) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969, (להלן: "פקודת סדר הדין הפלילי")¹⁹⁰. הוראות פקודת סדר הדין הפלילי עודן בתוקף, והן ממשיכות לחול על כל העבירות הפליליות, ובכלל זה גם על העבירות על-פי חוק איסור הלבנת הון, וזאת בכפוף להוראות החילוט הספציפיות הקבועות בחוק איסור הלבנת הון עצמו, ולעתים, במקביל אליהן¹⁹¹.

לאחר שחוקקה פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג-1973 (להלן: "פקודת הסמים"), הוחלט להכניס בה תיקון¹⁹², אשר ירחיב את אפשרויות החילוט ביחס לעבירות הסמים. התיקון הוכנס משום שנמצא כי הוראות פקודת סדר הדין הפלילי אינן מספקות מענה ראוי לצרכי המאבק בעבירות הסמים. ההוראות שהוספו לפקודת הסמים יוצרות הסדר מפורט בנושא החילוט, וכוללות חילוט פלילי, חילוט אזרחי, סעדי ביניים, זכויות צד ג' וכדומה¹⁹³. מטרת חקיקתן היא לייעל את המלחמה בעברייני הסמים.

גם בחוק איסור הלבנת הון החליט המחוקק לכלול הסדר מקיף ומפורט בנושא החילוט. ההסדר הכלול בחוק איסור הלבנת הון מסדיר באורח עצמאי נושאים מסוימים, ובמקביל מאמץ הוראות מפקודת הסמים¹⁹⁴ בכל הנוגע לחילוט, ומפקודת

189 ראה (ח"י) ב"ש 2797/03 מדינת ישראל נ' תענך, דינים מחוזי, כך לד (1), 398, עמ' 6 (להלן: "ענין תענך"); ענין שם טוב – עליון, ה"ש 7.

190 סעיף 39 לפקודת סדר הדין הפלילי.

191 ראה פירוט להלן, בפרק 7.8.3 העוסק בתחולת הוראות פקודת סדר הדין הפלילי כאשר קיימות הוראות סותרות בחוק איסור הלבנת הון.

192 הצעת חוק לתיקון פקודת הסמים המסוכנים (מס' 3), התשמ"ח-1988, ה"ח 1893, עמ' 242.

193 סעיפים 36-א-36 לפקודת הסמים המסוכנים.

194 סעיף 23 לחוק איסור הלבנת הון.

סדר הדין הפלילי בכל הנוגע לסמכויות החיפוש והתפיסה¹⁹⁵. האימוץ הגורף של הסדרים הכלולים בחוקים אחרים יוצר לעתים חוסר בהירות, ומעורר קשיים פרשניים, כפי שיפורט בהמשך¹⁹⁶.

הוראות חוק איסור הלבנת הון מטילות, ככלל, אחריות מרחיקת לכת לא רק על מבצעי העבירה גופה, אלא גם על אלה שמקובל לכנותם כ"מעגל השני" ו"השלישי" שסביב מבצעי העבירה. החוק קובע, כי אדם שאינו מעורב בעצמו בביצוע עבירה קלאסית, ומבצע פעולה ברכוש **בידיעה** שהוא נגוע בעבירה, מבצע עבירת הלבנת הון שעונשה עד שבע שנות מאסר. הוראות החילוט שבחוק מרחיבות את מעגל האחריות אפילו מעבר לכך, וקובעות כי לצורך חילוט הרכוש מידי צד שלישי אין **צורך** להוכיח **ידיעה** ממש מצידו על כך שמקור הרכוש בעבירה. די להוכיח כי הצד השלישי לא נהג בתום לב, דהיינו רכש זכות ברכוש החשוד כנגוע בעבירה, או קיבל אותו לידיו, שלא כנגד תמורה מתאימה¹⁹⁷. המטרה היא לחייב צדדים שלישיים לנהוג בעירנות, ולבדוק את אופיו של הרכוש המועבר לידיהם, כדי למנוע את חילוטו מידיהם בעתיד.

בשאלה העקרונית אם חילוט הינו עונש או שמדובר בצו שאין לסווגו כעונש, הביעו בתי המשפט לאורך השנים עמדות שונות וסותרות. חוק איסור הלבנת הון נוקט, על-פי לשונו, בגישה לפיה החילוט אינו עונש, אלא מתווסף לעונש¹⁹⁸. בתי משפט, אשר ניתחו את אופיו של החילוט על פי פקודת הסמים, קבעו בחלק מן המקרים כי מטרתו "להוציא את בלעו של הגזלן מפיו", דהיינו לשלול מן האדם נכס, אשר מלכתחילה לא היתה לו זכות להחזיק בו¹⁹⁹. אולם היו מקרים שבהם קבעו בתי המשפט כי החילוט הינו עונש לכל דבר וענין²⁰⁰.

-
- 195 **סעיף 26** לחוק איסור הלבנת הון.
 196 ראה להלן בפרק 7.8 העוסק בתחולת הוראות פקודת סדר הדין הפלילי כאשר קיימות הוראות סותרות בחוק איסור הלבנת הון.
 197 ראה להלן בפרק 7 העוסק במימוש חילוט מתוך נכסיו של אדם אחר, בתת פרק 7.5.1 ההגנות ונטל ההוכחה.
 198 **סעיף 21(א)** לחוק איסור הלבנת הון קובע כי בית המשפט יצווה על חילוט "בנוסף על כל עונש".
 199 ראה **ענין בן שטרית**, ה"ש 5. הגדרה זו אומצה בע"פ 7376/02 ירון כהן נ' מדינת ישראל, פד"י נז (4) 558, עמ' 573 (להלן: ענין ירון כהן), אשר דן בחילוט על-פי חוק איסור הלבנת הון.
 200 ע"פ 1982/93 **בנק לאומי לישראל בע"מ נ' מדינת ישראל**, פד"י מח(3) 238; ע"פ 4148/92 **מועד נ' מדינת ישראל**, דינים עליון, כך לו, 412; ובש"פ 2757/03 **סלמאן נ' מדינת ישראל**, דינים עליון 30, כך סד, 311.